

Vahiy Dininden Sanal Dine

-Dinlerin Tasnifine Yönelik Yeni Bir Deneme-



Prof. Dr. Özcan TAŞCI



Emin Yayınları 364

VAHİY DİNİNDE SANAL DİNE
-Dinlerin Tasnifine Yönelik Yeni Bir Deneme-

Prof. Dr. Özcan TAŞCI

1. Baskı: Bursa 2020

Tasarım
Emin Özdamar

Baskı / Cilt
Stüdyo Star Ajans Matbaacılık Ltd. Şti
Nilüfer Ticaret Merkezi Bursa
Sertifika No: 48334

E M İ N Y A Y I N L A R I
Fethiye Mah. Kırlangıç Sok. No: 2 Nilüfer/BURSA
Tel: (0224) 2422898, Fax: (0224) 2412569
www.eminyayinlari.com.tr

© Bütün yayın hakları anlaşmalı olarak Emin Yayınları'na aittir. Kitap, yayıncının ve yazarın izni olmaksızın hiçbir surette (baskı, fotokopi, elektronik, manyetik, mekanik ve sesli ortamlarda ya da başka bir şekilde) kısmen veya tamamen çoğaltılamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI
Cataloging-in-Publication Data (CIP)
Vahiy Dininden Sanal Dine
-Dinlerin Tasnifine Yönelik Yeni Bir Deneme-
Prof. Dr. Özcan TAŞCI
1. Akâid 2. Kelam 3. İnanç
ISBN: 978-605-7863-64-5
Sertifika No: 41427

İÇİNDEKİLER



İÇİNDEKİLER.....	3
ÖNSÖZ.....	5

I.

VAHİY DİNİ (BİREYİN FAYDASINA DİN)

Din İle Bireysel-Toplumsal İhtiyaçlar Arasındaki İlişki	15
Vahiy-Nübüvvet-Soyut Mucize İlişkisi	18
Akıl ve Fıtrat Birlikteliği	24
Bireysel Düşünce de Farklılık Din'de Birlik	27

II.

GELENEKSEL DİN (BİREYİN DIŞINDA DİN)

Din Adamı Sınıfı ve Mezhepsel Farklılıklar	36
Zanni/Ahad Haber.....	42
İcma ve Kıyas	46
Somut Mucize.....	47

III.

AKIL DİNİ (BİREYİN İÇİNDE DİN)

Salt Felsefi Uğraş.....	57
Tabii Akli Vahiy Dini	58
Aydınlanma'nın (Akıl) Dini	61

IV.

SANAL DİN (BİREYİN DİNİ)

Prolegomena (Giriş)	69
Bireyin İhtiyaçları ve Sanal Din Arasındaki İlişki	70
Koronavirüs (Covid-19) ve Dijital Değişim	78
SONUÇ	83
KAYNAKÇA	87

ÖNSÖZ



Dinin menşe'i hakkında yürütülen araştırmalar ve bunların üzerine yapılan analizlere göz atıldığında genel itibarıyla herhangi bir uzlaşının olmadığı görülecektir. Kimileri Dinin kaynağının ilahi, kimileri ise beşeri olduğu görüşündedirler. İlahi olana göre Din ilk olarak Tanrı tarafından peygamberler aracılığı ile insanlara gönderilmiş (vahiy), akabinde insanlar bu vahyi tahrif edip aslından uzaklaştırmışlardır. Diğer görüşü kabul edenlere göre ise Din ilk olarak ilkel insanla başlamış, sonraları gelişerek günümüzdeki seviyesine ulaşmıştır.

Aslında bu çalışmada Dinlerin menşe'i/kaynağı bağlamında kategorik olarak tasnifi bizi çok fazla ilgilendirmemektedir. Bundan daha ziyade onların içerik/ilkelere göre sınıflandırılmasının daha isabetli olacağı kanaatindeyiz.

Zira kaynağına göre Dinlerin, geleneksel düzlemde ilahi ve beşeri olarak iki ana grupta toplandığını görmekteyiz. Başka bir tasnife göre de semavi ve beşeri olarak bir ayrımına tabi tutulduğu gözlemlenmektedir. Diğer yanda Dinler kaynağından hareketle de birçok gruba ayrılmaktadır. Bununla beraber kanaatimizce bu kadar detaya inmeden içerik açısından onlar dört ana grupta toplanmalıdır. Bunlar, Tanrı'yı kabul edenler (Teizm), Tanrı'yı reddedenler (Ateizm), Tanrı'ya ortak koşanlar (Politeizm) ve Tanrı

konusunda ilgisiz kalanlar (Agnostisizm) şeklinde sıralanabilmektedir.

Yukarıda takdim edilen çalışmamızda Dinlerin kaynağı bağlamında kategorik olarak tasnifinin ilgimizi çekmediği söylenmişti. Zira ilahi ve beşeri ya da semavi ve beşeri diye yapılan iki türlü tasnifin, çok ta isabetli olmadığı kanaatindeyiz.

Bunun yerine insanı/bireyi merkeze alan/almayan, onun menfaati ve faydasına ilişkin ilkelere sahip olan/olmayan, bireye bizzat kendisinden kaynaklanan ihtiyaçları doğrultusunda ve onun anlayacağı tarzda bir takım sorumluluklar yükleyen ya da onun ihtiyaçlarını dikkate almayıp kaldırmayacağı sorumluluklar ve ödevler yükleyen, akli ve özgürlüğü ön plana koyan/bunları geri plana iten, birey ve toplumun yararını birlikte düşünen/düşünmeyen şeklinde ilke ve prensiplere göre onların yeniden tasnifinin yapılması daha uygun olacaktır.

Kitabın başlığından da anlaşılacağı üzere bu bir deneme niteliğinde olup Dinlere ilişkin yeni bir tasnifi tartışmaya açmaktadır. Eser, çok fazla teolojik/kelami ve felsefi kavram ve terminolojiye girmeden sade bir dilde sunulmaya çalışılmıştır. Okuyucuyu yormadan akıcı bir şekilde yazıyı okumasına fırsat vermek için çok fazla detaylara girilmemiştir.

Eserde sunulan yeni tasnifte en dikkat çekenini hiç şüphesiz sanal Din olmalıdır. Zira diğer ilk üçü hakkında az ya da çok bir takım bilgiler mevcuttur. Ancak burada vahiy, geleneksel ve akıl Dinleri de farklı bir boyutta sunulmaya çalışılmıştır. Sanal Din ise, gelecekte ortaya çıkması muhtemel bir Din olarak tasavvur edilmiş, dolayısıyla da onun hakkında giriş mahiyetinde bilgiler sunulmuştur. Bu

Dini henüz tam anlamıyla tecrübe edemediğimizden, onun hakkında sunulan bilgiler de büyük ölçüde ortaya çıkan işaret ve emarelerin yorumlanmasından ibaret olmuştur.

Kitabımız dört bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölümde vahiy Dini, ikinci bölümde geleneksel Din, üçüncü bölümde akıl Dini ve dördüncü bölümde de sanal Din ele alınmıştır.

Eserin akademik ve ilim Dünyası ile okumayı kendisine bir "görev ve sorumluluk bilen" her kesimden okuyucuya faydalı olmasını temenni ediyorum.

Prof. Dr. Özcan TAŞCI
Çanakkale 2020

I.
VAHİY DİNİ
(BİREYİN FAYDASINA DİN)



Dinin insanlık tarihi kadar eski olduğunu söylemek kanaatimizce yanlış bir ifade olmayacaktır. Bununla beraber insanlığın Kur'an'da ifadesini bulan "tamamlanmış-mükemmel" Din¹ aşamasına uzun bir sürede ulaştığı da mutlak bir hakikat olarak karşımızda durmaktadır.

Bu mükemmel Din'in başka bir açıdan soyut düşünceyle bağlantısı mevcuttur. Yukarıda bahsi geçen aşamanın sembol şahsı Hz. İbrahim olarak tanımlanmaktadır.² Hz. İbrahim'in, Dini düşüncede somut'tan soyut'a geçişte kullandığı en önemli enstrüman / aracın akıl olduğu görülmektedir.

Ancak Din'de aklın vahyin yanında bilgi meselesi söz konusu olduğunda kaynak olarak kabul edilmesi için -her ne kadar Hz. İbrahim akli, Dini bilgide delillere ulaşmada kaynak olarak kullanmış olsa da- daha epey bir süre beklenilmesi gerekecekti.

Bu ise Ortaçağ'da İslam'dan sonra Kelam ilminin kurulması, bunun ardından bir takım Mu'tezile kelimcilerinin akli naklin/vahyin yanında önemli bir kaynak olarak kabul etmeleri; bunun akabinde bir takım Ehl-i sünnet

¹ Maide, 5:3

² Bkz. İhsan Uçar, *Kur'an-ı Kerim'e Göre Hz. İbrahim Örneğinde Akıl ve İman*, Nobel yayıncılık, Ankara 2018, ss. 110-118